

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

TE2024 toimintaympäristöjen ja ekosysteemien muodostuessa on oltava mahdollisuus asiakastietojen käyttötarkoitusten - ja tarpeiden uudelleenarviointiin muuttuneessa tilanteessa.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Tavoitteiden tasavertainen toteutuminen eri kaupungeissa/kunnissa/alueilla edellyttää, että rahoitus on riittävää ja että suuria kuntakohtaisia eroavaisuuksia tasoitetaan.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

4.1.1 Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisvastuun uudistaminen.

Kemijärven kaupunki pitää perusajatusta työvoima- ja yrityspalveluiden siirtämisestä kuntien vastuulle erittäin hyvänä ja tarpeellisena uudistuksena. Rahoitusvastuun uudistamista pidämme myös kannatettavana esitetyllä tavalla ja sen toimiessa kannustimena entistä tehokkaammalle työllistämiselle. Emme kuitenkaan kannata uudistuksen kohtaa, jossa työllistämistä edistäviin palveluihin ohjaaminen ei katkaise kunnan rahoitusvastuuta. Työllistyminen avoimille markkinoille tai palkkatyöhön kykeneminen ylipäättään edellyttää usein pitempään työttömänä olleiden työnhakijoiden osalta huolellisesti suunniteltua ja tavoitteellisesti toteutettua kuntoutusvaihetta. Uudistus sisältää riskin, että työmarkkinatukisäästöjä tavoiteltaessa kuntoutusvaihe ohitetaan ja siirrytään esimerkiksi palkkatuettuun työhön aikaisemmin, kun siihen olisi tosiasiallisesti mahdollisuuksia.

4.1.2 Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu

Kunta voisi ehdotetun 2 luvun 2 §:n mukaan järjestää kunnan vastuulle kuuluvat työvoimapalvelut itse, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Jos kunnan työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä, sen on muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue yhden tai useamman kunnan kanssa niin, että työvoiman määrä on vähintään 20 000. Työllisyysalueen

tulee lisäksi muodostaa alueellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue.

Kemijärven kaupunki ei kannata järjestämisvastuun siirtämistä esitetyllä tavalla 20 000 työllisen yhteistoiminta-alueille. Järjestämisvastuun pitäisi olla periaatteiltaan yhtenevä rahoitusperiaatteen kanssa, toisin sanoen vastuu palveluiden järjestämisestä pitäisi olla yksittäisen kunnan vastuulla. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö kunnissa osattaisi ottaa itsekin huomioon luontaista työssäkäyntialuetta ja sitä kautta tehdä kuntien välistä yhteistyötä palveluita ja toimintoja järjestettäessä. Tästä on jo olemassa vahva tahtotila kuntien kesken. Esitetyllä tavalla ja staattisesti rajattu yhteistoiminta-aluevaatimus ei huomioi alueellisia eroja, vaan pakottaa nimenomaan toimimaan vastoin lain ajatusta yhteisestä työssäkäyntialueesta. Esimerkiksi Lapissa vaatimus 20 000 työllisen pohjasta pakottaisi ratkaisuihin, jotka eivät ole käytännöllisiä eivätkä noudata ajatusta yhteisestä työssäkäyntialueesta. Mahdollisuus poiketa erillisluvalla 17 000 työlliseen saakka ei muuta tilannetta.

4.1.3 Kunnille siirtyvien tehtävien rahoitus

Kemijärven kaupunki pitää keskeisen tärkeänä ajatusta siitä, että valtio sitoutuu korvaamaan tehtävävastuiden siirrosta aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti. Huomautamme kuitenkin, että kuntatasolla ajatus ei toteudu edes likipitään. Sen vuoksi näemme tarpeellisena, että rahoituksen määräytymisperusteita tarkastellaan uudelleen. Koska kulutaso on arvioitu vuoden 2019 perusteella, jää siitä huomioimatta mm. uuden työvoimapalvelumallin mukanaan tuomat kustannukset. Kemijärven kaupunki yhtyy Kuntaliiton arvioon siitä, että siirtyvien tehtävävastuiden rahoituksen tulisi perustua talousarvioon. Toteutumaan rahoitusta ei voida perustaa, sillä kuntavetoisesta toiminnasta ei ole kokemusta ja valtionvetoiseen toimintaan perustuva kustannusarviointi on lähtökohtaisesti väärä rahoitusperuste.

Palveluiden rahoituksen määräytyminen suhteessa 70% (18-64 vuotiaat) ja 30% (työttömät, laaja käsite) sekä työttömyysturvaetuuksien kompensaaation määräytyminen kunnille poikkileikkaustilanteen mukaisesti ilman uudelleentarkastelun mahdollisuutta vaatii muutoksia. Työttömyysturvaetuuksien kompensaaatiota tulisi tarkastella määräajoin, sillä esitetty malli on voimakkaasti suhdanneriippuvainen. Lisäksi pitäisimme perusteltuna, että työikäiseen väestöön painottuvaa palveluiden rahoitusmallia tarkastellaan uudelleen. Malli on alueellisesti epätasa-arvoistava ja suosii erityisesti etelän väkirikkaita kaupunkeja. Ensimmäisen rahoituslaskelman perusteella suurimmat nettovoittajat olivat Helsinki, Vantaa ja Espoo. Lapin 21 kunnasta ja kaupungista ainoastaan kaksi oli lievästi nettovoittajia, kaikkien muiden ollessa häviäjiä. Koska erot ja arvioitu nettotappio olivat euromääräisesti suuria, on perusteltua muuttaa rahoituksen määräytymisperusteita, jotta uudistus ei jo lähtökohtaisesti olisi vajavaisen rahoituksen vuoksi huonoissa lähtöasetelmissä. Esitämme Kuntaliiton tavoin, että rahoitus määräytyisi suhteessa 50% - 18-64 vuotiaat ja 50% - työttömien määrä. Tämä pienentäisi kuntien taloudellista riskiä muutostilanteissa ja työttömyyteen osittain perustuva rahoitus olisi looginen, sillä se seuraa tarvetta.

4.1.8 Työllistämistä edistävän monialaisen tuen yhteistoiminta

Lakiehdotuksessa toimijoina mainitaan työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja KELA. Toimijoiden joukossa ei ole mainittu kuntaa. Nähdäksemme kunnan lisääminen lakiin olisi perusteltua, sillä muutoin palveluita voi olla vaikea sovittaa yhteen kunnan muiden toimintojen kanssa tietosuojan tulla esteeksi.

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

Lähtökohtaisesti malli on kannatettava ja ajatus siitä, että asiakkaiden tilanteisiin pyritään puuttumaan etupainotteisesti on oikein. Huomautamme kuitenkin, että malli on mekaaninen ja siitä saataisiin asiakaslähtöisempi ja siten enemmän lain henkeä kunnioittava, mikäli virkailijalle annettaisiin mahdollisuudet toteuttaa asiakkaan tarpeen mukaisia palveluita vähemmällä säätelyllä. Nykyinen malli on tarpeettomasti kuormittava ja osin tarpeeton erityisesti sellaisten asiakkaiden kohdalla, jotka eivät tarvitse työllistymiseensä tukea. Malli ei huomioi asiakasta ja hänen tilannettaan kokonaisvaltaisesti.

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

Osa täydentävistä työnhakukeskusteluista voidaan korvata tarjoamalla työnhakijalle muuta vastaavaa työnhakua tai työllistymisen edellytysten parantamista tukevaa henkilökohtaista palvelua, joka voi olla myös ostopalveluna hankittua henkilökohtaista palvelua. Lisäksi hyväksyttäväksi palveluiksi tulisi määritellä myös erilaisten työllistämistä tukevien hankkeiden järjestämät palvelut.

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

Jos asiakas on saanut myönteisen päätöksen omaehtoisesta opiskelusta, työnhakuvelvoitteen pitäisi olla työvoimaviranomaisen harkittavissa. Ei ole elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaista eikä välttämättä pitkällä tähtäimellä asiakkaan edun mukaista, jos opinnot joudutaan keskeyttämään.

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki on kannatettava. Myös 15-24 vuotiaiden työllistämistuki on kannatettava, mutta työllistämistukijakson pitäisi olla automaattisesti opintotavoitteinen, mikäli henkilöllä ei ole ammatillista koulutusta. Opintotavoitteisuus palkkatuen yhteydessä ei tarkoita

yksinomaan oppisopimuskoulutusta, vaan opintotavoitteet voisivat täyttyä myös erilaisilla työelämän ja koulutuksen yhteistyömuodoilla ts. hyväksilukuperiaatteella tai näytöllä.